

Målnummer:	B3506-04	Avdelning:	2
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2006-05-17		
Rubrik:	Fråga vid åtal för otillåten miljöverksamhet om gärningen är att anses som ringa (I). Dessutom fråga om blankettstraffstadgande med fängelse i straffskalan som fyllts ut av myndighetsföreskrifter (I och II). (Jfr beträffande den senare frågan NJA 2005 s. 33)		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 8 kap. 7 § regeringsformen (1974:152)• 14 kap. 24 § och 29 kap. 4 § och 5 § miljöbalken (1998:808)• 14 § Statens naturvårdsverks författningssamling (SNFS 1997:2)• 16 § Statens naturvårdsverks författningssamling (SNFS 1992:16)		
Rättsfall:	NJA 2005 s. 33 (I-II)		

REFERAT

I

Umeå tingsrätt

Allmän åklagare väckte, med åberopande av 29 kap. 4 § MB samt Statens naturvårdsverks författningssamling (SNFS) 1997:2, 14 och 20 §§, åtal mot J.N. för otillåten miljöverksamhet enligt följande gärningsbeskrivning: Svenska Skogsplanter AB har den 30 januari 2001 av miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun beviljats tillstånd jämlikt 14 § SNFS 1997:2 till spridning av bekämpningsmedel på frilandsodlingar inom skyddsområde för vattentäkt på fastigheten Umeå Ytterhiske 12:3 med villkor att de enda bekämpningsmedel som fick användas var preparaten Rovral Flo och Tilt Gel. - Under 2001 har bolaget trots det använt 1,6 liter av preparatet Amistar och 1 kg av preparatet Euparen 50 WG. - J.N. som var regionchef och ansvarig för miljön inom bolagets norra region har varit oaktsam då han ej tillsett att endast tillståndsgivna preparat har använts i verksamheten.

Tingsrätten (ordförande rådmannen Lars Viktorsson) anförde i dom den 3 juni 2003:

J.N. har vitsordat de faktiska omständigheterna men bestritt ansvar under påstående att han inte varit oaktsam alternativt att gärningen varit ringa.

Domskäl

Genom utredningen är följande klarlagt: I en ansökan inkommen den 13 november 2000 hos miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun ansökte

bolaget genom J.N. om tillstånd för användning av fyra kemiska bekämpningsmedel: Amistar, Euparen, Rovral Flo och Tilt Gel. Preparaten skulle användas på frilandsytor vid bolagets plantskola i Piparböle belägen på fastigheten Umeå Ytterhiske 12:3. Bolaget hade sedan tidigare tillstånd att använda preparaten för år 2000 och aktuell ansökan avsåg en femårsperiod räknad från och med år 2001. Miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnade bolaget tillstånd att under ett år använda preparaten Tilt Gel och Rovral Flo men lämnade inte bolaget tillstånd att använda Amistar och Euparen. Nämndens protokoll med beslut översändes till bolagets plantskola i Piparböle. Trots beslutet använde bolaget Amistar och Euparen. I slutet av år 2001 lämnade bolaget till miljökontoret i Umeå kommun en redovisning över vilka bekämpningsmedel med kvantiteter som använts, varvid uppdagades att bolaget använt sig av preparat för vilka tillstånd inte hade lämnats. Av bolagets funktionsmatris framgår att J.N. var regionchef med miljöansvar för Piparböle plantskola. Han har dock uppgett att plantskolans odlingsledare skötte frågorna rörande bekämpningsmedlen men att dåvarande odlingsledare var barnledig under denna tid och att det uppstod ett två månader långt glapp innan en ny odlingsledare anställdes. Han har förklarat sig med att han antog att tidigare års tillstånd skulle förlängas, att han sannolikt tog del av protokollet för året innan och att han förväxlade det med årets protokoll. Miljöinspektören K.K. har vittnat om att bekämpningsmedlen skulle användas inom skyddsområde för vattentäkt, dvs. det område varifrån Umeå tar sitt dricksvatten, att Amistar och Euparen kan påverka levern, njurarna och arvsmassan men att det i detta fall rörde sig om alltför blygsamma mängder av preparaten för att det skulle finnas någon skaderisk.

Tingsrätten gör följande bedömning

I 29 kap. 4 § första stycket MB stadgas, såvitt här är av intresse, att den som med uppsåt eller av oaktsamhet påbörjar eller bedriver en verksamhet utan att ha inhämtat tillstånd som föreskrivs i balken döms för otillåten miljöverksamhet till böter eller fängelse i högst två år. För användning av bekämpningsmedlen Amistar och Euparen fordras tillstånd som kan lämnas av kommunen. Av 29 kap. 11 § MB framgår att om gärning som avses i 4 § är att anse som ringa döms inte till ansvar.

Det är ostridigt i målet dels att bolaget använt sig av preparaten Amistar och Euparen trots miljö- och hälsoskyddsnämndens avslagsbeslut dels att J.N. varit ansvarig för att bolaget följt de beslut som nämnden meddelat med anledning av bolagets tillståndsansökningar för användning av bekämpningsmedel på Umeå Ytterhiske 12:3. Med anledning av bolagets personalsituation och att det sökta tillståndet avsett ett skyddsområde för vattentäkt har det funnits anledning för J.N. att vara särskilt uppmärksam på nämndens beslut. Då bolaget trots detta använt sig av de aktuella preparaten går det inte att finna annat än att J.N. varit oaktsam.

J.N. har invänt att gärningen bör bedömas som ringa. Vid bedömningen av

gärningens svårhetsgrad bör beaktas vad K.K. uppgett om att det rört sig om så små kvantiteter av preparaten att någon skaderisk inte förelegat. Med hänsyn härtill i förening med vad J.N. anfört i övrigt till sitt försvar kan gärningen bedömas som ringa.

Åtalet skall således ogillas.

Domslut

Åtalet ogillas.

Hovrätten för Övre Norrland

Åklagaren överklagade i Hovrätten för Övre Norrland och yrkade att J.N. skulle dömas för uppsåtlig alternativt oaktsam otillåten miljöverksamhet, varvid han förklarade att han justerade åtalet så att tredje stycket i gärningsbeskrivningen fick följande lydelse: J.N. som var regionchef och ansvarig för miljön inom bolagets norra region har uppsåtligen eller av oaktsamhet ej tillsett att endast tillståndsgivna preparat har använts i verksamheten.

J.N. bestred ändring av tingsrättens dom. Han ifrågasatte åklagarens rätt att i andra instans införa ett påstående om uppsåt i gärningsbeskrivningen. Hovrätten (hovrättslagmannen Kjell Persson samt nämndemännen Allan Pervén och Björn Johansson) anförde i dom den 4 november 2004:

Målet i hovrätten

Åklagaren har som bakgrund uppgett bl.a. följande. Piparböle plantskola bedriver verksamhet inom ett skyddsområde för vattentäkt. Härifrån tas dricksvatten, och kvaliteten på detta misstänks ha blivit sämre på grund av plantskolans verksamhet och användning av bekämpningsmedel. Rester av tidigare använda bekämpningsmedel har spårats i dricksvattnet. Plantskolans lokalisering är därför ifrågasatt och idag skulle plantskolan sannolikt inte ha fått etablera sig inom ett så känsligt område.

Till stöd för sitt alternativa påstående om uppsåt har åklagaren anfört att J.N. inte brytt sig om att själv eller genom uppdrag åt någon annan kontrollera vilket beslut som miljö- och hälsoskyddsnämnden meddelade med anledning av bolagets ansökan om tillstånd, något som enligt åklagaren visar att J.N. varit likgiltig för om nämnden lämnat tillstånd att använda samtliga fyra preparat som ansökningen avsett.

J.N. har mot åklagarens ansvarsyrkande invänt i första hand att han inte varit oaktsam, i vart fall inte i straffbar mån, och att - än mindre - något uppsåt kan läggas honom till last, samt i andra hand att gärningen varit ringa och därför

inte kan föranleda straffansvar.

J.N. har hörts på nytt i hovrätten, och på åklagarens begäran har bandupptagningen av förhöret vid tingsrätten med miljöinspektören K.K. spelats upp.

J.N. har uppgett att han nu har svagare minnesbilder än vid tingsrätten. Han har som förklaringar till att han inte uppmärksammade miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut uppgett bl.a. att de förfrågningar och kontakter som brukar förekomma under handläggningen av en tillståndsansökan denna gång synes ha skett med bolagets ledning i Jönköping och att nämnden, som ofta lämnar underhandsbesked, inte meddelat något sådant till honom. Vidare har han uppgett att han gick igenom ansökningen med den vikarierande odlingsledaren, en jägmästare, och att odlingsledaren hade i uppgift att sköta den spridning av bekämpningsmedel som fick aktualitet från och med juli månad. J.N. har bestämt förnekat att han skulle ha nonchalerat frågan om tillstånd; han var medveten om att plantskolans verksamhet var ifrågasatt men i brist på signaler om att plantskolan det aktuella året, till skillnad från tidigare år, inte skulle få använda de fyra preparat som man planerade att sätta in tänkte han inte på att förvissa sig om att ansökningen hade bifallits i sin helhet. Innehållet i nämndens beslut uppdagades i samband med att den årliga rapporten över plantskolans användning av bekämpningsmedel lämnades under hösten. Det visade sig då att nämnden hade skickat beslutet till plantskolan endast i kopia för kännedom medan nämndens beslut i original förmodligen sänts till huvudkontoret i Jönköping.

Hovrättens domskäl

Det alternativa påstående om uppsåt som åklagaren gjort i hovrätten avser samma gärning som den redan åtalade. Hovrätten är därför oförhindrad att pröva påståendet.

Det är utrett att bolaget i strid mot miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut använt sig av preparaten Amistar och Euparen 50 WG i den omfattning som åklagaren påstått. Såsom tingsrätten funnit, och J.N. inte heller bestritt, har denne såsom miljöansvarig regionchef haft att tillse att bolaget följde nämndens beslut, vilket han inte gjort.

J.N. har bestritt att uppsåt kan läggas honom till last. Hovrätten kan inte finna stöd för att J.N. skulle ha räknat med möjligheten av att användningen av vissa bekämpningsmedel stod i strid med nämndens beslut. Det har av allt att döma berott på förbiseende att J.N. inte tillsett att kontroll företogs av vilket beslut nämnden meddelat. J.N. måste anses ha varit oaktsam, och det i straffbar mån, då han inte tillsett att endast tillståndsgivna preparat användes. Frågan är då om J.N. kan undgå ansvar för den åtalade gärningen på den grunden att gärningen är att anse som ringa.

I denna del gör hovrätten följande bedömning. J.N. har uppgivit att man från bolagets sida har ambitionen att ha en god miljöprofil och ett gott samarbete med myndigheterna. Det råder också ett gott samarbete med miljökontoret i Umeå kommun och man har haft många kontakter med varandra. Inget av det som framkommit i målet motsäger att förhållandena varit sådana som J.N. angivit. Det finns mot denna bakgrund inte anledning anta att det nu inträffade på något sätt skulle vara tecken på tredska eller bristande vilja från bolagets sida att följa de regler för användningen av bekämpningsmedlen som fastställts av miljökontoret.

Av intresse för bedömningen av gärningens svårighetsgrad är även följande att beakta. Av utredningen framgår att bolaget åren före det nu aktuella haft tillstånd att använda de bekämpningsmedel som kom att användas även år 2001. Av en preparatinformation utgiven av Kemikalieinspektionen som bolaget ingivit framgår att preparatet Amistar används för behandling av bl.a. bönor och potatis samt att behandling ej får ske senare än 14 dagar före skörd. Av preparatinformation för Euparen M 50 WG framgår att detta preparat används för behandling av bl.a. potatis, äpple, jordgubbar och gurkväxter i växthus senast 7 dagar före skörd, tomat 4 dagar och gurkväxter på friland 3 dagar före skörd.

Nu nämnda förhållanden tillsammans med miljöinspektören K.K:s uppgifter om att det varit blygsamma mängder av preparaten och att någon skaderisk inte förelegat, gör sammantaget att hovrätten, i likhet med tingsrätten, finner att gärningen kan bedömas som ringa. Åtalet skall således ogillas.
Hovrättens domslut

Hovrätten fastställer tingsrättens domslut.

Referenten, hovrättsrådet Ingrid Olsson, med vilken adjungerade ledamoten Hans Sundberg instämde, var skiljaktig och anförde:

Bolaget har genom J.N. hos miljö- och hälsoskyddsnämnden ansökt om tillstånd att använda kemiska bekämpningsmedel på plantskolans frilandsodlingar inom skyddsområde för vattentäkt. I ansökningen har angetts de fyra preparat som bolaget planerade att använda. Två av dessa var Amistar och Euparen 50 WG. Nämnden fann dessa båda preparat tveksamma från risksynpunkt och meddelade på närmare anförda skäl tillstånd endast för de två övriga preparaten, Tilt Gel och Rovral Flo. Oavsett om nämndens uteslutning av Amistar och Euparen 50 WG varit välgrundad eller inte har nämnden därmed för sitt tillstånd uppställt ett villkor vilket bolaget haft att iaktta såsom centralt.

Av utredningen framgår att bolaget, i strid mot nämndens beslut, under år 2001 använt 1,6 liter av preparatet Amistar och 1 kg av preparatet Euparen 50 WG inom aktuellt område. Ingenting tyder på att det uppkommit extrema

problem för frilandsodlingarna eller att det funnits andra speciella skäl för användningen. Preparaten kan inte heller sägas ha använts i helt obetydlig omfattning; Amistar har använts i större omfattning än året innan. Under dessa förhållanden kan bolagets användning av Amistar och Euparen 50 WG i strid mot nämndens beslut inte betraktas som en ringa avvikelse från beslutet. Det sagda gäller även om det - mot bakgrund främst av vad miljöinspektören K.K. uppgett - kan antas att användningen inte har inneburit någon skaderisk.

J.N. har såsom miljöansvarig regionchef haft att tillse att endast preparat som omfattades av tillstånd från nämnden användes. Detta har han alltså inte gjort. Han har - inte minst med hänsyn till att han varit medveten om att plantskolans verksamhet med användning av bekämpningsmedel ifrågasatts och mot bakgrund av bolagets personalsituation - haft särskild anledning att förvissa sig om innehållet i nämndens beslut med anledning av bolagets ansökan. Även om det kan tillskrivas olyckliga omständigheter att det undgick J.N:s uppmärksamhet att nämnden inte helt biföll bolagets ansökan, går det inte att komma ifrån att J.N. varit i mer än ringa mån oaktsam då han inte tillsett att endast preparat som bolaget fått tillstånd till användes. Den gärning som J.N. begått kan mot bakgrund av anförda omständigheter inte anses som ringa. J.N. kan därför - enligt min uppfattning - inte undgå ansvar för otillåten miljöverksamhet. Påföljden kan dock stanna vid ett måttligt antal dagsböter.

Jag vill döma J.N. enligt 29 kap. 4 § MB för otillåten miljöverksamhet till 40 dagsböter å 300 kr. Med den utgången skall - eftersom fängelse ingår i straffskalan för brottet - J.N. även åläggas att betala en avgift på 500 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Högsta domstolen

Riksåklagaren överklagade och yrkade att HD skulle döma J.N. för otillåten miljöverksamhet till böter.

J.N. bestred ändring.

Vid föredragning av målet antecknades att fråga uppkom om vilken betydelse HD:s avgörande i rättsfallet NJA 2005 s. 33 kunde ha för bedömningen i det överklagade målet och att motsvarande fråga hade uppkommit i bl.a. HD:s mål B 3506-04, i vilket riksåklagaren hade avgett ett yttrande (målet under II nedan). HD beslöt att parterna skulle beredas tillfälle att inkomma med yttrande över den angivna frågan.

Sedan yttranden hade inkommit avgjorde HD målet efter föredragning. Föredraganden, rev.sekr. Roger Wikström, föreslog i betänkande följande

dom:
Domskäl

Enligt 14 § Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning av kemiska bekämpningsmedel (SNFS 1997:2) får bekämpningsmedel inte utan tillstånd av kommunen användas bl.a. inom skyddsområde för vattentäkt. Svenska Skogsplantor AB beviljades den 30 januari 2001 av miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun tillstånd enligt 14 § SNFS 1997:2 till spridning av två olika preparat som bekämpningsmedel på frilandsodlingar inom skyddsområde för vattentäkt vid den plantskola som bolaget driver på fastigheten Umeå Ytterhiske 12:3. Beslutet innebär att bolaget samtidigt fick avslag på sin ansökan att få sprida även preparaten Amistar och Euparen 50 WG inom området.

Det är utrett - - - i huvudsak likalydande med HD:s dom - - - vara litet. När det gäller frågan om det med hänsyn till bestämmelsen i 8 kap. 7 § andra stycket RF är möjligt att straffsanktionera föreskrifter på lägre nivå än förordning genom blankettstraffbestämmelser med fängelse i straffskalan, är det enligt riksåklagaren av central betydelse i detta fall att bestämmelsen i RF tar sikte på föreskrifter, dvs. generella normer. Sådana är det inte fråga om här eftersom bolaget har brutit mot ett särskilt tillstånd att använda vissa bekämpningsmedel. Något stöd för att på grund av bestämmelsen i RF underlåta att fullt ut tillämpa den straffskala som framgår av 29 kap. 4 § MB finns därför inte.

J.N. har hävdat - - - i huvudsak likalydande med HD:s dom - - - sådant undantagsfall.

Det förbud som gäller mot att sprida kemiska bekämpningsmedel inom skyddsområde för vattentäkt utan tillstånd av kommunen föreskrivs i sin helhet i en föreskrift meddelad av Naturvårdsverket. Det innebär att den förvaltningsmyndigheten har fyllt ut blankettstraffstadgandet i 29 kap. 4 § MB med fängelse i straffskalan på ett sådant sätt att den gärning som J.N. har åtalats för helt har angivits i dessa föreskrifter. Även om det i detta fall har meddelats ett beslut som inte har följts kan det i enlighet med rättsfallet NJA 2005 s. 33 inte anses förenligt med RF att tillämpa 29 kap. 4 § MB på sådant sätt att fängelse ådöms för ett åsidosättande av en föreskrift meddelad av en förvaltningsmyndighet. Av detta följer att fängelse i förevarande fall inte kan anses ingå i straffskalan för det brott som J.N. åtalats för. Påföljden för denna typ av gärning brukar även om fängelse ingår i straffskalan normalt bestämmas till böter. Det förhållande att gärningen i detta fall avser en överträdelse av en föreskrift av en förvaltningsmyndighet och endast böter därmed får anses ingå i straffskalan bör inte föranleda att gärningen bedöms som ringa.

Med hänsyn till det anförda skall J.N. dömas för otillåten miljöverksamhet

enligt 29 kap. 4 § MB. Han bör ådömas ett måttligt bötesstraff. Med anledning av att endast böter anses ingå i straffskalan skall J.N. inte åläggas att utge någon avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Domslut

Med ändring av hovrättens dom dömer HD J.N. enligt 29 kap. 4 § MB för otillåten miljöverksamhet till 40 dagsböter å 300 kr.

HD (justitieråden Munck, Regner, Lindeblad, Calissendorff och Virdesten, referent) meddelade den 17 maj 2006 följande dom:

Domskäl

Enligt 14 § Statens naturvårdsverks föreskrifter om spridning av kemiska bekämpningsmedel (SNFS 1997:2) får bekämpningsmedel inte utan tillstånd av vederbörande kommunala nämnd yrkesmässigt användas bl.a. inom skyddsområde för vattentäkt. Föreskrifterna är meddelade med stöd av lagen (1985:426) om kemiska produkter som ersatts av MB och de skall anses meddelade med stöd av balken (se 14 kap. 24 § första stycket MB samt 2 § 11 och 4 § lagen 1998:811 om införande av MB). Överträdelse av 14 § i Naturvårdsverkets nu aktuella föreskrifter kan medföra ansvar enligt 29 kap. 4 § MB.

Svenska Skogsplantor AB beviljades den 30 januari 2001 av miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun tillstånd enligt 14 § Naturvårdsverkets nämnda föreskrifter till att använda två olika preparat som bekämpningsmedel på frilandsodlingar inom ett skyddsområde för vattentäkt vid bolagets plantskola på fastigheten Umeå Ytterhiske 12:3. Enligt beslutet gällde tillståndet endast för dessa två preparat. Beslutet innebar att bolaget samtidigt fick avslag på sin ansökan att få använda även preparaten Amistar och Euparen 50 WG.

Det är utrett i målet att bolaget under år 2001 i strid mot miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut och i den omfattning som åklagaren påstått använde sig av även de två preparat för vilka dess ansökan om tillstånd inte bifallits. Vidare är utrett att J.N. såsom miljöansvarig regionchef haft att tillse att bolaget följde nämndens beslut men underlåtit detta. HD finner i likhet med hovrätten att J.N. varit oaktsam genom att inte tillse att endast tillståndsgivna preparat användes. Fråga i målet är därför om gärningen kan anses som ringa och därmed enligt 29 kap. 11 § MB inte föranleda ansvar. Riksåklagaren har framhållit att det som därvid skall bedömas är om gärningen är obetydlig i förhållande till de intressen som är avsedda att skyddas av straffbestämmelsen och att det inte ingår som en förutsättning för en tillämpning av 29 kap. 4 § MB att gärningen skall ha medfört någon skada eller ens risk för skada på människors hälsa eller på miljön. Ett mycket viktigt

sätt för samhället att bevaka utvecklingen när det gäller spår av bekämpningsmedel i dricksvattentäkter är den förprovning som sker vid användning av bekämpningsmedel inom skyddsområden för vattentäkter. Detta är enligt riksåklagaren det verkliga skyddsintresset för straffbestämmelsen i det nu aktuella fallet. Utrymmet för att bedöma brott mot olika förprovningsplikter som ringa måste enligt riksåklagaren anses vara litet.

J.N. har hävdade att gärningen om denna är att anses som vårdslös bör bedömas som ringa. Han har därvid anförde att bolaget under tidigare år haft tillstånd att använda de ifrågavarande preparaten, att miljö- och hälsoskyddsnämnden inte expedierade beslutet till honom eller hade direktkontakt med honom, att den för verksamheten ansvarige odlingsledaren kom att bytas ut under den aktuella tiden samt att användningen av preparaten inte inneburit någon skaderisk.

När det gäller frågan om en gärning kan anses som ringa, anfördes i förarbetena till MB att det inte är tillräckligt för att en otillåten miljöverksamhet skall kunna anses som ringa, att den i det enskilda fallet inte givit upphov till några negativa miljöeffekter. Vidare angavs att vid bedömningen huruvida en överträdelse är att bedöma som ringa gärningen måste sättas i relation till det intresse som regeln omedelbart syftar till att skydda. Ansvarsfrihet bör komma i fråga endast när gärningen vid en sådan bedömning framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att omedelbart skyddas genom straffansvaret. (Prop. 1997/98:45 del 1 s. 529 f.) Vidare uttalades att det vid överträdelse av förprovningsplikten inte är fråga om någon förseelse som är att jämföra med en ordningsförseelse (a. prop. s. 527). Enligt författningskommentaren till 29 kap. 11 § skall endast bagatellartade förseelser undantas från det straffbara området (a. prop. del 2 s. 312). Dessa uttalanden innebär sammantaget att utrymmet för att bedöma en överträdelse av tillståndsplikten som ringa är litet. I det nu aktuella fallet visar utredningen att mängden bekämpningsmedel som har använts utan tillstånd inte har varit sådan att någon direkt skaderisk har förelegat. Med hänsyn till det intresse som regeln om tillståndsplikt för åtgärder som kan skada miljön syftar till att skydda, i detta fall myndigheternas bevakning av att vattentäkter inte förorenas av kemiska bekämpningsmedel, kan frånvaron av skaderisk inte medföra att gärningen framstår som obetydlig och därför kan bedömas som ringa. Vidare får anses att ett fall där man har ansökt om tillstånd och fått avslag på ansökan men ändå vidtar åtgärden, endast i undantagsfall kan bedömas som ringa. Detta gäller även om den miljöansvarige i ett företag inte personligen tagit del av beslutet. Den nu åtalade gärningen är med hänsyn till omständigheterna inte ett sådant undantagsfall.

Med hänsyn till det anförda skall J.N. enligt 29 kap. 4 § MB dömas för otillåten miljöverksamhet.

Straffskalan i 29 kap. 4 § MB för otillåten miljöverksamhet är böter eller fängelse i högst två år. Bestämmelsen utgör ett exempel på en typ av straffrättsliga föreskrifter som brukar benämnas blankettstraffstadganden. HD har i rättsfallet NJA 2005 s. 33 slagit fast att 8 kap. 7 § andra stycket RF inte tillåter att förvaltningsmyndigheter och kommuner fyller ut blankettstraffstadganden med fängelse i straffskalan på ett sådant sätt att den gärning som härigenom straffbeläggs anges helt eller i det väsentliga i deras föreskrifter.

Riksåklagaren har framhållit att det i förevarande fall är av central betydelse att bestämmelsen i RF tar sikte på föreskrifter, dvs. generella normer. Sådana är det inte fråga om här eftersom bolaget har brutit mot ett särskilt tillstånd att använda vissa bekämpningsmedel. Något stöd för att på grund av bestämmelserna i 8 kap. RF underlåta att fullt ut tillämpa den straffskala som framgår av 29 kap. 4 § MB finns därför inte enligt riksåklagaren.

Den av riksåklagaren berörda distinktionen kan få betydelse exempelvis i sådana fall då regeringen med stöd av bemyndigande i en lag har föreskrivit att viss verksamhet inte får bedrivas utan tillstånd av förvaltningsmyndighet. Om någon åsidosätter en sådan av regeringen meddelad föreskrift antingen på det sättet att han bedriver verksamheten utan tillstånd av myndigheten eller också genom att han överträder villkor med vilka myndigheten har förenat ett tillstånd, avser överträdelsen inte några av myndighet meddelade generella föreskrifter utan ett förvaltningsbeslut. Bestämmelserna i 8 kap. RF hindrar då inte att han döms till fängelse för överträdelsen, under förutsättning att det i lag finns bestämmelser om fängelsestraff för brott mot föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. (Jfr prop. 2005/06:182 s. 39 f.)

I förevarande fall ligger emellertid saken inte till på detta sätt. Bolaget hade inte tillstånd att använda de två preparaten Amistar och Euparen 50 WG. Bolaget har genom att trots detta sprida dessa bekämpningsmedel brutit mot det förbud som föreskrivs i 14 § i de tidigare nämnda myndighetsföreskrifterna. Förbudet att använda bekämpningsmedel utan tillstånd inom skyddsområde för vattentäkt är reglerat uteslutande i Naturvårdsverkets föreskrifter. Den regel som bolaget brutit mot finns alltså varken i någon lag eller i någon förordning. Det innebär att en förvaltningsmyndighet genom föreskrifter har fyllt ut blankettstraffstadgandet i 29 kap. 4 § MB på ett sådant sätt att den gärning som J.N. har åtalats för helt har angivits i dessa föreskrifter. Av detta följer att fängelse i förevarande fall inte kan anses ingå i straffskalan.

Påföljden för J.N. bör bestämmas till ett måttligt bötesstraff. Med anledning av att endast böter kan anses ingå i straffskalan skall J.N. inte åläggas att utge någon avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Domslut

Med ändring av hovrättens dom dömer HD J.N. enligt 29 kap. 4 § MB för otillåten miljöverksamhet till 40 dagsböter å 300 kr.

II

Enköpings tingsrätt

Allmän åklagare väckte vid Enköpings tingsrätt åtal mot R.B. för försvårande av miljökontroll enligt följande gärningsbeskrivning: R.B. ansvarar enligt muntlig delegation från Aspholmen Fastigheter AB för förvaltningen av fastigheten Centrum 23:10 i Enköping. R.B. har av oaktsamhet underlåtit att inom föreskriven tid till tillsynsmyndigheten inge rapport från 1998 års kontroll av fastighetens köldmedieanläggning. Kontrollrapporten skulle ha inlämnats senast den 31 mars 1999 men inkom först den 7 juli 1999. Underlåtenheten har medfört att tillsynsmyndighetens verksamhet försvårats. Alternativt har R.B. genom underlåtenheten brutit mot föreskrifter i fråga om hanteringen av den kemiska produkten HCFC.

Till stöd för åtalet åberopades 29 kap. 5 § MB jämförd med 16 och 29 §§ Statens naturvårdsverks föreskrifter om kyl- och värmepumpanläggningar innehållande CFC, övriga CFC, haloner, HCFC och HFC ("köldmediekungörelsen", SNFS 1992:16).

Tingsrätten (ordförande tf. rådmannen Karl-Åke Persson) anförde i dom den 20 september 2001:

Domskäl

R.B. har vidgått att han ansvarade för rapporteringen och att han av oaktsamhet har underlåtit att inge den ifrågavarande kontrollrapporten. Han har bestritt ansvar för brott, i första hand på den grunden att gärningen är att anse som ringa och i andra hand på den grunden att underlåtenheten inte medfört att tillsynsmyndighetens verksamhet försvårats.

Närmare hörd över åtalet har R.B. bl.a. uppgett följande. Han har arbetat som fastighetsförvaltare sedan 1995. Genom muntlig delegation hade han ansvaret för kontrollen av köldmedier i den aktuella fastigheten. Han känner till gällande bestämmelser och anser att ansvaret är rimligt. Att den ifrågavarande rapporten inte lämnades in berodde på ett missförstånd då han trodde att kontrollföretaget skötte detta, vilket har skett tidigare. Kontrollrapporten skickades dock in genast efter anmaning från kommunen. På begäran av åklagaren har vittnesförhör hållits med miljöskyddsinspektören N.H. som bl.a. berättat följande. Kontrollverksamheten bygger på att rapporter skickas in eftersom kommunen normalt sett inte bedriver någon egen inspektionsverksamhet. Att rapporten kommer in i tid är också viktigt av det skälet att kommunen är skyldig att inom viss tid sammanställa rapporterna och vidarebefordra uppgifterna till regeringen som i sin tur har att föra

uppgifterna vidare i enlighet med en internationell överenskommelse. I målet är upplyst att Aspholmen Fastigheter AB bedriver verksamhet på flera orter. Ett behov av delegation av ansvaret för rapporteringen har därför funnits. Genom R.B:s uppgifter är det vidare utrett att han haft en självständig ställning i fråga om rapporteringen, att han är kompetent för uppgiften och att delegationen varit tydlig. På grund av det anförda är förutsättningarna uppfyllda för att R.B. skall bära det straffrättsliga ansvaret för rapporteringen. Genom att inte tillse att rapporten skickades in har R.B. varit oaktsam. Eftersom kommunens kontrollverksamhet bygger på att rapportering sker får underlåtenheten anses ha medfört att tillsynsverksamheten har försvårats. Åtalet är således styrkt och gärningen kan inte anses vara ringa. Brottet är att rubricera som försvårande av miljökontroll.

Påföljden bör bestämmas till dagsböter. Vid bestämmandet av antalet dagsböter beaktar tingsrätten att R.B:s oaktsamhet inte kan anses vara av allvarligt slag samt att rättelse skedde omedelbart efter anmaning. Eftersom R.B. döms för ett brott där fängelse ingår i straffskalan skall han förpliktas utge stadgad avgift till brottsofferfonden.

Domslut

Tingsrätten dömde R.B. enligt 29 kap. 5 § MB samt 16 och 29 §§ köldmediekungörelsen för försvårande av miljökontroll till 40 dagsböter å 250 kr samt ålade honom att betala en avgift på 500 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Svea hovrätt

R.B. överklagade i Svea hovrätt, som inte beviljade prövningstillstånd. Sedan detta beslut överklagats meddelade HD den 19 november 2003, med ändring av hovrättens beslut, tillstånd till målets prövning i hovrätten (NJA 2003 s. 533).

R.B. yrkade i hovrätten att åtalet skulle ogillas eller, i andra hand, att skyldigheten att utge avgift enligt lagen om brottsofferfond skulle undanröjas. Riksåklagaren bestred ändring utom såvitt avsåg avgiften till brottsofferfonden, vilken enligt riksåklagaren borde bestämmas till 300 kr. Hovrätten (hovrättsråden Anders Holmstrand, Rose Thorsén, referent, och Marinette Andersson) anförde i dom den 12 juli 2004:

Hovrättens domskäl

Skuld

Hovrätten finner liksom tingsrätten att R.B. av oaktsamhet underlåtit att i tid

lämna in rapport från 1998 års kontroll av köldmedieanläggningen i fastigheten Centrum 23:10 i Enköping. Eftersom rapporten sänts in först efter en påminnelse från kommunen har underlåtenheten medfört att tillsynsmyndighetens verksamhet har försvårats. Gärningen är inte att anse som ringa. R.B. skall därför dömas för försvårande av miljökontroll.

Val av påföljd m.m.

HD har meddelat tillstånd till målets prövning i hovrätten eftersom det får anses vara av vikt för rättstillämpningen att pröva huruvida normgivningsbestämmelserna i RF tillåter att föreskriften i den i målet aktuella kungörelsen (SNFS 1992:16, kallad köldmediekungörelsen) är sanktionerad med fängelse och om R.B. därmed kan åläggas att betala avgift enligt lagen om brottsofferfond.

Enligt 14 kap. 9 § MB skall den som yrkesmässigt hanterar en kemisk produkt lämna vissa uppgifter till den myndighet som regeringen bestämmer och i den omfattning regeringen eller efter regeringens bemyndigande myndigheten föreskriver. Den av Naturvårdsverket utfärdade köldmediekungörelsen har tillkommit efter bemyndigande i förordningen (1985:835) om kemiska produkter (nu förordningen [1998:941] om kemiska produkter och biotekniska organismer). Den bestämmelse som R.B. skall dömas för att ha brutit mot finns i 16 § köldmediekungörelsen. Där stadgas det att resultatet från den återkommande kontroll som omtalas i föreskrifterna skall rapporteras till den lokala tillsynsmyndigheten senast den 31 mars varje år. Enligt 29 kap. 5 § MB döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet, i strid mot vad som föreskrivs i balken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, underlåter att lämna underrättelse eller uppgift och därigenom försvårar en tillsynsmyndighets verksamhet, för försvårande av miljökontroll till böter eller fängelse i högst två år.

Bestämmelsen i 29 kap. 5 § MB är ett s.k. blankettstraffstadgande. Det kännetecknas av att brottsbeskrivningen fylls ut genom hänvisning till en primär regel på annat ställe i regelverket. Stadgandet utfylls i detta fall av en föreskrift meddelad av Naturvårdsverket. Sammanfattningsvis innebär regleringen att den som underlåter att fullgöra rapporteringsskyldigheten i 16 § köldmediekungörelsen kan straffas med fängelse.

Enligt 2 kap. 8 § RF är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövande. Skyddet mot frihetsberövande kan enligt 2 kap. 12 § första stycket RF, med vissa här ej aktuella undantag, endast begränsas genom lag. Kravet på lagform för frihetsinskränkande bestämmelser upprepas i 8 kap. 7 § andra stycket första punkten RF, där det stadgas att ett bemyndigande i lag för regeringen att meddela föreskrifter inte medför rätt att meddela föreskrifter om annan rättsverkan av brott än böter. Av samma styckes andra punkt följer emellertid att riksdagen i en lag, som innehåller ett bemyndigande

med stöd av paragrafens första stycke, kan föreskriva annan rättsverkan än böter för överträdelse av en föreskrift som regeringen meddelar med stöd av bemyndigandet. Bestämmelsen tillkom i syfte att undvika att tekniken med blankettstraffstadganden skulle kunna anses vara grundlagsstridig (se prop. 1973:90 s. 315). Enligt bestämmelsens ordalydelse är det endast föreskrifter som meddelas av regeringen som kan sanktioneras genom ett blankettstraffstadgande.

I förarbetena till RF sägs beträffande användningen av blankettstraffstadganden att man bör sträva efter att i största möjliga utsträckning i lag beskriva de gärningar som kan följas av frihetsstraff (prop. 1973:90 s. 315). Det sägs ingenting om att föreskrifter meddelade av förvaltningsmyndigheter skall kunna sanktioneras med fängelse genom ett blankettstraffstadgande.

Enligt 8 kap. 11 § RF kan regeringen efter riksdagens medgivande överlåta åt förvaltningsmyndighet eller kommun att meddela bestämmelser som regeringen bemyndigats att meddela (subdelegation). I förarbetena till RF uttalade departementschefen beträffande den bestämmelsen att straffbestämmelser enligt hans uppfattning inte borde bli föremål för subdelegation. Eftersom rätten till subdelegation byggde på medgivande av riksdagen anförde han vidare att riksdagen kunde utsträcka eller begränsa subdelegationsmöjligheten på det sätt som riksdagen fann lämpligt (prop. 1973:90 s. 320). Dessa uttalanden tar enligt hovrättens mening sikte på förvaltningsmyndigheters möjligheter att meddela föreskrifter på det straffrättsliga området, t.ex. att på egen hand föreskriva en bötesstraffsanktion för brott mot föreskrifter meddelade av myndigheten. Uttalandena kan emellertid inte tas till intäkt för att föreskrifter som förvaltningsmyndigheter kan komma att meddela skall kunna sanktioneras med fängelse genom ett av riksdagen utfärdat blankettstraffstadgande.

Att en förvaltningsmyndighet utfyller ett blankettstraffstadgande som innehåller fängelsepåföljd på ett sätt som innebär att det är förvaltningsmyndigheten som bestämmer den gärning som är straffbar får mot bakgrund av det anförda anses stå i strid med det i 2 kap. RF stadgade kravet på lagform för frihetsbegränsande bestämmelser. Den i målet aktuella 16 § köldmediekungörelsen utgör en sådan utfyllnad. Bestämmelsen i 8 kap. 7 § andra stycket andra punkten RF ger visserligen riksdagen möjlighet att föreskriva annan rättsverkan än böter för föreskrift som regeringen meddelar med stöd av bemyndigande. Detta måste dock förstås så att det endast gäller föreskrifter som regeringen själv meddelar och inte föreskrifter meddelade med stöd av subdelegation.

Finner domstol att en föreskrift står i strid med bestämmelse i grundlag, får föreskriften enligt 11 kap. 14 § RF inte tillämpas. Har riksdagen eller regeringen beslutat föreskriften, skall tillämpning dock underlåtas endast om

felet är uppenbart. I förevarande fall är det fråga om fängelsesanktionen i 29 kap. 5 § MB skall tillämpas eller inte. Enligt hovrättens mening är det inte möjligt att tolka RF på ett sätt som gör blankettstraffstadgandet grundlagsenligt. Med hänsyn härtill finner hovrätten att grundlagsstridigheten är uppenbar. Blankettstraffstadgandet i 29 kap. 5 § MB skall således inte tillämpas till den del det sanktionerar 16 § köldmediekungörelsen med fängelse.

Annan påföljd än böter kan alltså inte komma i fråga. När det gäller böternas storlek har vissa ändringar skett i MB som bör få betydelse för hur straffvärdet skall bedömas. Den 1 september 2003 infördes en regel om åtalsprövning i 29 kap. 11 § fjärde stycket MB som innebär att det, i det fall att en miljösanktionsavgift kan tas ut och gärningen inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får väckas åtal endast om det är påkallat från allmän synpunkt. I förarbetena till lagändringen (prop. 2002/03:54 s. 21) uttalades bl.a. att straffvärdet är lågt vid underlåtenhet att lämna in miljörapporter i tid. Lagstiftaren har uppenbarligen ansett att en miljösanktionsavgift är en tillräcklig sanktion för gärningar som den R.B. fällt till ansvar för. Enligt förordningen (1998:950) om miljösanktionsavgift jämte bilaga är avgiften 1 000 kr sedan den 1 april 2004 för en för sent ingiven rapport från den återkommande kontrollen.

Genom de ändringar som genomförts beträffande den här aktuella gärningen finner hovrätten att påföljden bör bestämmas till penningböter. Eftersom R.B. inte kunnat ådömas fängelsepåföljd skall han inte heller åläggas att utge någon avgift enligt lagen om brottsofferfond.

Hovrättens domslut

Hovrätten ändrar tingsrättens domslut på så sätt att hovrätten dels bestämmer påföljden till penningböter, 1 000 kr, dels undanröjer skyldigheten att utge avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Högsta domstolen

Riksåklagaren överklagade och yrkade att HD skulle döma R.B. till det av tingsrätten bestämda bötesstraffet och ålägga honom att betala avgift till brottsofferfonden.

R.B. bestred ändring.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, rev.sekr. Åke Söderlind, föreslog i betänkande följande dom:

Domskäl

HD meddelade den 19 november 2003 tillstånd till målets prövning i hovrätten på den grunden att det var oklart huruvida fängelse kunde anses ingå i straffskalan för den underlåtenhetsgärning R.B. dömts för av tingsrätten. I det nu överklagade avgörandet dömdes R.B., med ändring av tingsrättens dom såvitt gällde påföljden och med undanröjande av skyldigheten för honom att utge avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, enligt 29 kap. 5 § MB och 16 § första stycket Statens naturvårdsverks föreskrifter (SNFS 1992:16) om kyl- och värmepumpinstalleringar innehållande CFC, övriga CFC, haloner, HCFC och HFC ("köldmediekungörelsen") till penningböter, 1 000 kr. Enligt 29 kap. 5 § MB döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet underlåter att lämna underrättelse eller uppgift som har föreskrivits i balken eller med stöd av den eller lämnar en oriktig uppgift och därigenom försvårar en tillståndsprövning eller en tillståndsmyndighets verksamhet till böter eller fängelse i högst två år. I 14 kap. 9 § samma lag föreskrivs att den som yrkesmässigt hanterar bl.a. kemiska produkter skall, till den myndighet som regeringen bestämmer och i den omfattning som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndigheten föreskriver, lämna de uppgifter om produkterna m.m. som kan behövas för bedömningen av hälso- eller miljörisker. Med stöd av den sistnämnda bestämmelsen har regeringen, i 26 § förordningen (1998:941) om kemiska produkter och biotekniska organismer, bemyndigat Naturvårdsverket att efter samråd med Kemikalieinspektionen meddela föreskrifter om uppgiftsskyldigheten. Naturvårdsverket har i sina förut angivna föreskrifter utnyttjat detta bemyndigande.

Ansvarsbestämmelsen i 29 kap. 5 § MB utgör ett exempel på en typ av straffrättsliga föreskrifter som brukar benämnas blankettstraffstadganden. HD slog i rättsfallet NJA 2005 s. 33 fast att RF:s reglering av normgivningsmakten inte tillåter att förvaltningsmyndigheter och kommuner fyller ut blankettstraffstadganden med fängelse i straffskalan på ett sådant sätt att den gärning som härigenom straffbeläggs anges helt eller i det väsentliga i deras föreskrifter. I följd av denna grundlagstolkning fann HD en grundlagskonform tolkning av 38 § skogsvårdslagen medföra att fängelse inte kunde anses ingå i straffskalan för åsidosättande av en föreskrift om anmälningsskyldighet som Skogsstyrelsen meddelat med stöd av bemyndiganden i samma lag och i skogsvårdsförordningen.

Riksåklagaren har gjort gällande att Naturvårdsverkets föreskrift i 16 § köldmediekungörelsen inte är så bestämmande för innehållet i 29 kap. 5 § MB att regleringen kan anses strida mot RF, samt därvid anfört i huvudsak följande. Enligt 29 kap. 5 § MB är det inte en tillräcklig förutsättning för ansvar att den tidsfrist som Naturvårdsverket har föreskrivit har överskridits, utan det krävs också att åsidosättandet har försvårat en tillståndsprövning eller en tillsynsmyndighets verksamhet. Bestämmelsen i 29 kap. 5 § MB innehåller

sålendes självständiga rekvisit som är avgörande för den straffrättsliga bedömningen och som inte påverkas av förändringar i Naturvårdsverkets föreskrifter. De legalitets- och rättssäkerhetshänsyn som motiverar begränsningarna i RF:s möjligheter till delegering av normgivningsmakten är därför i betydande grad tillgodosedda.

Genom föreskriften i 16 § första stycket köldmediekungörelsen regleras uppgiftsskyldighet på det sättet att resultaten från en årligen genomförd kontroll skall rapporteras till den lokala tillsynsmyndigheten, om den sammanlagda köldmediemängden överstiger 10 kg. Den gärning som straffbeläggs i 29 kap. 5 § anges således i detta fall i det väsentliga i köldmediekungörelsen. För denna bedömning saknar det betydelse att gärningen, enligt vad som föreskrivs i 29 kap. 5 § MB, är straffbar endast om den har försvårat tillsynsmyndighetens verksamhet.

Med hänsyn till det anförda kan det inte anses vara förenligt med RF att tillämpa 29 kap. 5 § MB på ett sådant sätt att fängelse ådöms för ett åsidosättande av en föreskrift som Naturvårdsverket har meddelat. Av detta följer i sin tur att fängelse i förevarande fall inte kan anses ingå i straffskalan för det brott som R.B. dömts för. Till detta slut har även hovrätten kommit, men efter en s.k. normprövning enligt 11 kap. 14 § RF.

Vid den bedömning - - - se HD:s dom - - - utan bifall.

Domslut

Med ändring av hovrättens dom lämnar HD åtalet utan bifall. HD (justitieråden Munck, Regner, Lindeblad, Calissendorff, referent, och Virdesten) meddelade den 17 maj 2006 följande dom:

Domskäl

R.B. har av hovrätten enligt 29 kap. 5 § MB dömts till penningböter för försvårande av miljökontroll. Gärningen bestod i överträdelse av 16 § Statens naturvårdsverks föreskrifter (SNFS 1992:16) om kyl- och värmepumpanläggningar innehållande CFC, övriga CFC, haloner, HCFC och HFC ("köldmediekungörelsen"). Enligt nämnda bestämmelse skall resultaten av de i köldmediekungörelsen föreskrivna återkommande kontrollerna av vissa stationära anläggningar årligen, dock senast den 31 mars varje efterföljande år, rapporteras till den lokala tillsynsmyndigheten.

Naturvårdsverkets föreskrifter är meddelade med stöd av förordningen (1985:835) om kemiska produkter, förordningen (1995:555) om HFC och förordningen (1995:636) om ämnen som bryter ned ozonskiktet, vilka i sin tur är meddelade med stöd av lagen (1985:426) om kemiska produkter. Nämnda

lag har ersatts av MB och de nyss berörda föreskrifterna och förordningarna skall anses meddelade med stöd av balken (se 14 kap. 24 § första stycket MB samt 2 § 11 och 4 § lagen 1998:811 om införande av MB). Förordningarna (förordningen 1985:835 om kemiska produkter ersatt av förordningen 1998:941 om kemiska produkter och biotekniska organismer) saknar föreskrifter om innehållet i den i målet aktuella uppgiftsskyldigheten. Enligt 29 kap. 5 § MB döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet, i strid mot vad som föreskrivs i balken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, underlåter att lämna underrättelse eller uppgift eller lämnar en oriktig uppgift och därigenom försvårar en tillståndsprövning eller en tillsynsmyndighets verksamhet för försvårande av miljökontroll till böter eller fängelse i högst två år. HD har i rättsfallet NJA 2005 s. 33 slagit fast att 8 kap. 7 § andra stycket RF inte tillåter att förvaltningsmyndigheter och kommuner fyller ut s.k. blankettstraffstadganden med fängelse i straffskalan på ett sådant sätt att den gärning som härigenom straffbeläggs anges helt eller i det väsentliga i deras föreskrifter. Fråga är om denna grundsats är tillämplig också i förevarande fall.

Enligt 29 kap. 5 § MB är det inte en tillräcklig förutsättning för ansvar att den uppgiftsskyldighet som föreskrivits av Naturvårdsverket har åsidosatts eller att lämnade uppgifter varit oriktiga, utan det krävs också att en tillståndsprövning eller tillsynsmyndighetens verksamhet har försvårats. Bestämmelsen i 29 kap. 5 § MB innehåller således dels ett rekvisit om en skyldighet som i det nu aktuella fallet fyllts ut av en föreskrift meddelad av en förvaltningsmyndighet, dels ett rekvisit som begränsar omfattningen av det straffbara området. Straffbestämmelsens konstruktion skiljer sig i det senare ledet från den som var aktuell i NJA 2005 s. 33. Det kan emellertid inte råda någon tvekan om att det är det materiella innehållet i Naturvårdsverkets föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas, till vem de skall lämnas och när det skall ske som i det väsentliga anger omfattningen av det straffbara området. I dessa delar framgår kriminaliseringen inte till någon del av MB eller av de ovan angivna förordningarna. Det innebär att en förvaltningsmyndighet har fyllt ut bestämmelsen i 29 kap. 5 § MB på ett sådant sätt att den gärning som R.B. åtalats för får anses i det väsentliga ha angivits endast i myndighetens föreskrifter. Av detta följer att fängelse i förevarande fall inte kan anses ingå i straffskalan.

Vid den bedömning som nu gjorts i fråga om vilken påföljd som kunnat följa på gärningen får bestämmelserna om bortfallande av påföljd i 35 kap. 1 § första stycket, 4 och 6 §§ BrB aktualitet. Åtal väcktes den 29 maj 2001, men gärningen begicks mer än två år dessförinnan. Mer än fem år har förflutit från den dag brottet begicks. Åtalet skall i följd av att preskription inträtt lämnas utan bifall.

Domslut

Med ändring av hovrättens dom lämnar HD åtalet utan bifall.

HD:s domar meddelade: den 17 maj 2006.

Mål nr: B 4929-04 (I) och B 3506-04 (II).

Lagrum: 8 kap. 7 § RF, 14 kap. 24 § och 29 kap. 4 och 5 §§ MB samt Statens naturvårdsverks författningssamling (SNFS) 1997:2, 14 §, och 1992:16, 16 §.

Rättsfall: NJA 2002 s. 607, NJA 2003 s. 659 och NJA 2004 s. 840 (I) samt NJA 2005 s. 33 (I och II).

Sökord: Kemiska produkter; Blankettstraffstagande; Försvårande av miljökontroll (II)
